

Първият свободен митинг след началото на разпада на тоталитарното управление на БКП

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 18 Ноември 2021 16:28

На днешния ден, 18 ноември, преди 32 години се провежда първият свободен митинг, 8 дни след принудителното оттегляне на 78-годишния наместник на Кремъл в НРБ Тодор Живков от властта, поискано от съветските му господари.

Гражданската инициатива събира над 100 000 души на площада пред храм-паметника „Св. Александър Невски“ – нещо невиждано до края на тоталитарната система и се смята за един от най-многолюдните митинги в България след краха на комунистическия режим.

Първата свободна масова публична проява

Митингът на 18 ноември е първата свободна публична проява на активистите на различни организации, определяни от режима като „неформални“, призоваващи от 1988 г. за повече гласност и преустройство в НРБ.

Мнозина от участниците в него са членове на БКП, изключени за различни дисидентски прояви.

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 18 Ноември 2021 16:28

Някои западни средства за информации тогава отбелязват, че на проходащата българска опозиция е било необходимо една седмица да организира митинг (по това време обаче в НРБ не съществуват опозиционни партии, б.а.).

Обсъждането на митинга – в дома на член на БКП

В организацията за провеждането му участват представителите на различни граждански организации. По-късно става ясно, че координацията и организирането му се е обсъждала от определен кръг участници в дома на Анжел Вагенщайн, режисьор и сценарист, член на БКП.

В интервю през 2009 г. той признава, че идея за митинга му е дадена от ръководителя на разузнаването в ЩАЗИ, ГДР, ген. Маркус Волф след провеждането на 1-милионния митинг в Берлин през октомври 1989 г. броени дни преди падането на Берлинската стена.

Маркус Волф и Вагенщайн се познават чрез Конрад Фолф, брат на шефа на източногерманското разузнаване (през 1959 г. Кони Фолф режисира филма „Звезди“ по сценарий на Вагенщайн, а лентата печели специалната награда на журито кинофестивала в Кан).

Ораторите на митинга

На митинга говорят следните фигури, които след промените имат различен път, а мнозина от тях влизат в политиката:

- Желю Желев, философ, автор на забраненото от БКП изследване „Фашизмът“, изключен от компартията през 1965 г.;
- Петър Берон, учен зоолог в БАН, активист на „Екогласност“;
- Блага Димитрова, писател, изключена от БКП за дисидентски прояви;
- Александър Каракачанов, един от основателите на „Екогласност“;

Първият свободен митинг след началото на разпада на тоталитарното управление на БКП

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 18 Ноември 2021 16:28

- Едвин Сугарев, поет, автор на самиздатското списание „Мост”, активист на „Екогласност” и интелектуалния „Кръг 39”;
- Любомир Собаджиев, политически затворник, основател на „Комитет 273”;
- Емил Кошлуков, студент, най-младият оратор, осъден за разпространение на антисоциалистическа литература (1985-1989), основател на Независимото студентско дружество;
- Анжел Вагенщайн, кинорежисьор, партизанин, член на БКП и на Комитета за защита на Русе;
- Петко Симеонов, социолог, член и основател на Клуба за гласност и преустройство;

- Петър Слабаков, актьор, един от учредителите на Комитета за защита на Русе, член на Клуба за подкрепа на гласността, оглавява „Екогласност” през 1989 г.;
- Румен Воденичаров, химик, член на Независимо дружество за правата на човека, създадено от Илия Минев;
- Акад. Кирил Василев, партизанин, философ, член на БКП и на Клуба за подкрепа на гласността и преустройството, баща на проф. Николай Василев;
- Отец Христофор Събев, монах, основател на Комитета за защита на религиозните права;
- Георги Мишев, писател, изключен от БКП;
- Марко Ганчев, писател, изключен от БКП;
- Д-р Константин Тренчев, лекар, основател на профсъюза „Подкрепа”;
- Радой Ралин, писател, сатирик;
- Петър Гогов, политически затворник;
- Стефан Продев, журналист, член на БКП, уволнен като главен редактор на в. „Народна култура”;
- Дамян Илиев, строител, ръководител на големи строителни обекти като Аспаруховия мост във Варна, активист на „Екогласност”;
- Ангел Ангелов – Джендема, лидер на рокгрупата „Джендема”, впоследствие социолингвист в Софийския университет „Св. Кл. Охридски”, изпява песен на митинга.

Без призив за смяна на комунистическата система

Интересното е, че нито един от ораторите не призовава за смяна на комунистическата система. Това става едва няколко месеца по-късно. Дотогава се говори за гласност, преустройство и демократизиране на тогавашното управление, което по характер е тоталитарно.

Общото усещане е задоволство от „падането” на Тодор Живков. На митинга дори се

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 18 Ноември 2021 16:28

дава кредит на доверие на новоизбрания генерален секретар на ЦК на БКП Петър Младенов. Антикомунизмът набира сила много по-късно.

За първи път на митинга на 18 ноември 1989 г. се призовава за разпускане на Шесто управление на ДС за борба с идеологическата диверсия. Това прави Анжел Вагенщайн. Самият той е разработван от ДС като инакомислещ.

Илия Минев не е допуснат на трибуната

Нито един от изказалите се не е представител на политическата опозиция, разбита от БКП през втората половина на 40-те години. Така например известният антикомунист и политически затворник Илия Минев не е допуснат да говори на митинга. Ето как в своите спомени той описва събитието:

На 18 [ноември] се събра огромен митинг... Почнаха да говорят ораторите. Гледам плакат: „Искаме Илия Минев!“ Наши приятели се подготвили, а аз нищо не зная. Търсят ме хора и ме заведоха до трибуната. Тъкмо да стъпя пред микрофона, който беше на по-висока платформа, гледам Кюранов. Вперил в мен един поглед, не ти е работа! Вика ми да не мърдам, така било наредено. И ми препречва пътя с коляното си. Казах си – уж общественик, журналист, а се занимава с работа на длънопробен полицаи! Аз не исках да го слушам, но техните хора ме избутаха. На Петър Берон момчетата, с ленти, ме изблъскаха.

Отправлям се към Вагенщайн, други ми го посочиха. Бях дочул, че били скарани с Тодор Живков, две години стоял в Германия. Казвам му: „Имате авторитет като виден партиен член, дайте ми възможност и аз да кажа две-три думи от името на НДЗПЧ“. Оказа се, че ме познавал, но не можело. До него Петър Берон. Обръщам се по същия начин към него. И той – такова е нареждането, а и не съм се бил записал. Питам го дали ме познава – да, знае всичко, но не може да говоря. И вика милиция. Идва един капитан с други двама. Отзад някой ме издърпа, моите приятели се сборичкаха с другите.

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 18 Ноември 2021 16:28

През това време изкарват от името на Дружеството да говори Воденичаров (Румен Воденичаров, б. ред.). Казвам на Берон – как може да се допуска такова нещо! Пак – така е наредено! Георги Спасов и Петър Берон в очите ми го казаха: демокрацията е за нас, не за тебе! И Каракачанов, Петко Симеонов – същото! Само Блага Димитрова и Петър Слабаков не се обадиха. Така и не ме пуснаха до микрофона. Андрей Луканов бил наредил това.”

На митинга рок певецът Ангел Ангелов – Джендема (днес професор по български език и лингвистика) изпява песен, в която включва реплика за комунистите и „кожите им по стените”. След това се изказва политическият затворник Петър Гогов, който призовава да не се търси саморазправа с комунистите. Впоследствие комунистическата пропаганда приписва израза именно на него израза.